

شورای عالی حوزه علمیه قم
مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه‌ی خواهران
معاونت پژوهش

عنوان:

امکان سنجی محجوریت شخص معتاد از منظر فقه امامیه و حقوق موضوعه ایران

استاد راهنما

جناب حجت الاسلام عبدالرضا لطفی

نگارنده

صغری عیوضی

بهار ۱۴۰۳

کلیه حقوق این پایان‌نامه اعم از چاپ، تکثیر، نسخه‌برداری، ترجمه، اقتباس و ... برای «مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران» محفوظ است، نقل مطالب با ذکر مأخذ بلامانع است.

تقدیم به

شهادی جان بر کف مدافعان حرم که نازدردانه های راه حمایت از ولایت بوده

اند و خالصانه ثابت کردند که راه شهادت هنوز که هنوز است بسته نشده و تا ابد مسیر

دفاع از حرم و اهل ولایت هموار است.

تشکر و قدردانی

می‌کنم از تمامی عزیزان و بزرگوارانی که در طی تدوین این پژوهش همواره

راهنما و مشوق بنده بودند. به ویژه از:

استاد بزرگوار راهنما، حجت الاسلام والمسلمین دکتر عبدالرضا لطفی

و از همسر مهربانم که حامی و پشتیبان من در مسیر زندگیم بوده‌اند

و نیز پدر و مادر عزیزم که سال‌های سال زحمت مرا به دوش کشیدند.

از خداوند منان عمر باعزت برای این عزیزان خواستارم.

٢. اميني، الغدير، ج ١١، بيروت، دارالمنابع العربي، ١٣٧٩ق.
٣. ابن براج، عبدالعزيز قاضي، مهذب، ج ٢، قم، انتشارات اسلامي، ١٤٠٦ق.
٤. ابن حيون، نعمان بن محمد، دعائم الاسلام، ج ١، تحقيق آصف فيضي، قم، مؤسسه آل البيت، ١٣٨٥.
٥. ابن فارس، ابوالحسين، مقاييس اللغة، ج ٢، پژوهش، عبدالسلام هارون، ١٤٠٤ق.
٦. ابن منظور، محمد بن مكرم، لسان العرب، ج ٤، بيروت، داراحياء التراث العربي، ١٤١٨ق.
٧. ابن نجيم المصري، البحرالرائق، ج ٨، بيروت، دارالمنابع العلميه، ١٤١٨ق.
٨. بحراني، هاشم، تفسير برهان، ج ٢، قم، مؤسسه بنياد بعثت، ١٤١٥ق.
٩. بحراني، يوسف، الحدائق الناضره، ج ٢٠، قم، مؤسسه نشراسلامي، ١٤٠٩ق.
١٠. تميمي آمدی، عبدالواحد بن محمد، غرر الحكم و درر الكلم، قم، دفتر تبليغات اسلامي، ١٣٦٦.
١١. جرجاني، علي بن محمد، التعريفات، ج ١، بيروت، عبدالرحمن عميره، ١٤٠٧ق.
١٢. حرعاملی، محمدبن حسن، وسائل الشيعه، ج ١٩، قم، مؤسسه آل البيت، ١٤٠٩ق.
١٣. حسيني جرجاني، امير ابوالفتوح، آيات الاحكام، ج ٢، تهران، انتشارات نويد، ١٤٠٤ق.
١٤. حسيني زبيدي، محمد مرتضى، تاج العروس، ج ٣٦، بيروت، دارالهدايه، ١٣٨٦ق.
١٥. حلّي، جعفر بن حسن، شرائع الاسلام، ج ٢، قم، مؤسسه اسماعيليان، ١٤٠٨ق.
١٦. حلّي، حسن بن يوسف، إرشاد الأذهان، ج ١، قم، انتشارات دفتر انتشارات اسلامي وابسته به جامعه مدرسين حوزه علميه قم، ١٤١٠ق.
١٧. _____، تذكره الفقها، ج ٢ و ١٠، ممنابعه الرضويه لاحياالآثار الجعفريه، ١٤٢٠ق.
١٨. راغب اصفهاني، حسين بن محمد، معجم المفردات الفاظ القرآن، قم، انتشارات ذوى القربى، ١٤٢٣ق.
١٩. زمخشرى، محمود بن عمر، اساس البلاغه، ج ١، بيروت، دارالمنابع العربي، ١٩٦٥م.

۲۰. سبزواری، عبدالاعلی، کفایه الاحکام، قم، دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، ۱۳۹۶.
۲۱. _____، مهذب الاحکام، ج ۲۱، قم، دفتر سبزواری، ۱۴۱۳ق.
۲۲. صدوق، محمدبن علی، معانی الاخوبار، تهران، انتشارات اسلامی، ۱۳۶۱.
۲۳. طباطبایی، علی، ریاض المسائل، ج ۹ و ۸، قم، مؤسسه آل البيت، ۱۴۰۴ق.
۲۴. طباطبایی، محمدحسین، تفسیر المیزان، ج ۴، قم، جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، دفتر انتشارات اسلامی، ۱۳۷۴.
۲۵. طبرسی، فضل بن حسن، مجمع البیان، ج ۳ و ۶، تهران، انتشارات ناصرخسرو، ۱۳۶۰.
۲۶. طریحی، فخرالدین، مجمع البحرين، ج ۲، به تحقیق احمد حسینی، تهران، انتشارات کتابفروشی مرتضوی، ۱۴۱۶ق.
۲۷. طوسی، محمدبن حسن، الخلاف، ج ۳، قم، مؤسسه النشر الاسلامی، ۱۴۱۷ق.
۲۸. _____، المبسوط، ج ۲، تهران، ممنابعه المرتضویه، ۱۳۸۷ق.
۲۹. طیب، عبدالحسین، اطیب البیان فی تفسیر القرآن، ج ۳ و ۴، تهران، انتشارات اسلام، ۱۳۶۹.
۳۰. عابدین، محمدامین، رد المختار، ج ۶، بیروت، دارالفکر، ۱۴۱۲ق.
۳۱. عاملی (شهید ثانی)، زین الدین، شرح اللمعه، ج ۴، قم، انتشارات داوری، ۱۴۱۰ق.
۳۲. _____، مسالک الأفهام، ج ۲ و ۳ و ۴ و ۵ و ۶ و ۷ و ۸، قم، مؤسسه المعارف الاسلامیه، ۱۴۱۳ق.
۳۳. عاملی (شهید اول)، محمدبن مکی، القواعد و الفوائد، ج ۲، قم، کتابفروشی مفید، ۱۴۰۴ق.
۳۴. عاملی، محمدجواد، مفتاح الکرامه، ج ۱۶، بیروت، دار الاحیاء التراث العربی، ۱۴۱۸ق.
۳۵. عروسی حویزی، عبد علی بن جمعه، تفسیر نور الثقلین، قم، مؤسسه اسماعیلیان، ۱۴۱۲ق.
۳۶. فاضل مقداد، جمال الدین، تنقیح، ج ۳، قم، کتابخانه مرعشی نجفی، ۱۴۰۴ق.
۳۷. _____، کنزالعرفان، ج ۲، بی جا، مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی، ۱۴۱۹ق.
۳۸. فاضل هندی، محمدبن حسن، کشف اللثام، ج ۲، قم، دفتر انتشارات اسلامی، ۱۴۱۶ق.

۳۹. فراهیدی، خلیل، کتاب العین، ج ۲، تهران، مؤسسه دار الهجره، ۱۴۱۰ ق.
۴۰. فیروزآبادی، محمد بن یعقوب، القاموس المحيط، ج ۲، بیروت، ۱۴۰۷ ق / ۱۹۸۷ م.
۴۱. کرکی، علی بن حسین، جامع المقاصد، ج ۵، قم، مؤسسه آل البيت لاحیاء التراث، ۱۴۱۱ ق.
۴۲. کلینی، محمد بن یعقوب، اصول کافی، ج ۷ و ۵، تهران، دارالمنابع الاسلامیه، ۱۴۰۷ ق.
۴۳. مجلسی، محمدباقر، بحارالانوار، ج ۷۲، بیروت، مؤسسه الوفاء، چاپ دوم، ۱۴۰۳ ق.
۴۴. مقدس اردبیلی، احمد بن محمد، زبده البیان، تهران، منابعه المرتضویه، ۱۴۰۲ ق.
۴۵. موسوی خمینی، روح الله، تحریرالوسیله، ج ۲، تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، ۱۳۸۱.
۴۶. _____، موسوعه امام خمینی، ج ۲۴، تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، ۱۳۷۸.
۴۷. نجفی، محمد حسن، جواهر الکلام، ج ۲۶ و ۳۰، تهران، دار المنابع الإسلامیه، ۱۳۷۸.
۴۸. نراقی، احمد، عوائد الأيام، قم، دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، ۱۳۷۱.
۴۹. نوری، حسن، مستدرک الوسائل، بیروت، مؤسسه آل البيت، ۱۴۰۸ ق.

ج) منابع لاتین

۱. راس، اچ. ای، گلسر، اف بی و آلمانسون، تی، شیوع روانپزشکی اختلالات در بیماران مبتلا به مشکلات دارویی، ترجمه عباس نادری، آرشیو روانپزشکی عمومی، ۱۹۸۸.
۲. لوئیس و همکاران، مشاوره با معتادان با رویکرد انفرادی، ترجمه ابوالفضل خادمی و رسول روشن، تهران، ۱۳۸۵.

د) مقالات

۱. اسحاقی، مهوش، «اهلیت در حقوق به چه معناست؟»، ۱۳۹۵.
۲. امامی پور و همکاران، س، «مقایسه تفاوت های روانی، کیفیت زندگی در چهار فرد معتاد مبتلا به ایدز، غیر معتاد مبتلا به ایدز، بیماران ایدز و سالم»، مجله دانشگاه علوم پزشکی، ۲۰۰۹ م.

۳. اکرمی افشاری، کامران، «اعمال حقوقی مجنون ادواری»، مقالات حقوقی، ش ۱۲، ۱۳۹۵.
۴. ایدر، م، «شخصیت معتاد چیست و چه مشکلاتی ایجاد می‌کند؟»، ترجمه آزاده اتحاد، تحریریه اعتیاد، ۱۹ دی ۱۴۰۱.
۵. بورقانی فراهانی، زهرا، «شناخت انواع مواد مخدر و داروهای روان گردان و عوارض ناشی از سوء مصرف آن»، دانشکده علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی، ۱۳۹۸.
۶. پورکاظم، مصطفی، «حجر سفیه در فقه و حقوق ایران و مطالعه تطبیقی آن با حقوق کشورهای مصر و سوریه»، دانشگاه امام صادق، ۱۳۸۸.
۷. جمعی از نویسندگان، «احوال شخصیه در فقه»، مجله فقه دفتر تبلیغات اسلامی قم، ش ۱۸، ۱۳۹۸.
۸. حسنی ساطحی، حسین، خادم رضوی، قاسم، «تأثیر اعتیاد به مواد مخدر در حدود حجر از منظر فقه و حقوق»، فصلنامه علمی تحقیقات حقوقی آزاد، ش ۵۰، ۱۳۹۹.
۹. حکمت نیا، محمود، زمانی، جعفر، «وضعیت حقوقی معاملات سفیهی در فقه امامیه و حقوق ایران»، نشریه حقوق اسلامی، ش ۳۶، ۱۳۹۲.
۱۰. حنیف، محمدولی، «بررسی تطبیقی حجر در مال و اسباب آن در فقه و قانون مدنی افغانستان»، ماهنامه عدالت، ش ۱۸۵، ۱۳۹۷.
۱۱. رفیعی هنر، حمید، «بررسی تطبیقی جنون در فقه و روانشناسی»، فصلنامه پژوهش های فقهی تا اجتهاد، ش ۳، ۱۳۹۷.
۱۲. زرین دست، محمدرضا، «اعتیاد و ناقل های شیمیایی مغز»، مجله تازه های علوم شناختی، ویژه نامه، ۱۳۷۸.
۱۳. سلمان پور، محمدجواد، «مبانی فقهی حرمت استعمال و قاچاق مواد مخدر و جرایم مربوط به آن (قسمت دوم)». فصلنامه فقه اهل بیت، ش ۳۵، ۱۳۸۲.
۱۴. شریعتی سبزواری، محمدباقر، «نگرشی بر احکام اسلام و مواد مخدر»، مجله معارف اسلامی، ش ۶۵، ۱۳۸۵.
۱۵. عطایی، محمدرضا، «اسراف و تبذیر در قرآن و سنت»، فصلنامه مشکوه، ش ۵۵، ۱۳۸۸.

۱۶. قنبری، فرناز، انصاری، مهری، «نگاهی کلی به مواد مخدر»، نشریه پیام پزشکی، ش ۶۰، ۱۴۰۰.
۱۷. گروه وکلا، «وضعیت معاملات محجورین»، پردیس فناوری کیش، ۱۳۹۸.
۱۸. گفتمان حقوقی، «امکان حجر معتاد» فصلنامه دانشجویی دانشگاه رضوی، ش ۹ - ۸، ۱۳۸۴.
۱۹. محمودی و همکاران، قهرمان، «بررسی وضعیت سلامت روانی و کیفیت زندگی معتادان مراجعه کننده به مراکز گذری و نگهدارنده متادون درمانی شهرستان ساری در سال ۱۳۹۱»، مجله بررسی وضعیت سلامت روانی و کیفیت زندگی، ۱۳۹۲.
۲۰. موحدی راد، علی، امیرزاده، منصور، «بررسی احکام مواد مخدر در منابع شرعی»، مجله فقه و تاریخ تمدن، ش ۲، ۱۴۰۱.
۲۱. میرفاطمی، ابراهیم، «بررسی امکان صدور حجر معتاد به درخواست ذی نفع یا دادستان»، نشریه گفتمان حقوقی، ش ۹ و ۸، ۱۳۸۴.
۲۲. یوسف وند، محمود، غلامرضاروی، هادی، «رابطه اعتیاد بر محجوریت شخص»، مطالعات فقهی و فلسفی، ش ۱۰، ۱۳۹۱.